

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG TIL ENDRINGER I BARNEVERNLOVEN

Uttalelsen tar utgangspunkt i høringsnotat som omhandler forslag til endringer av finansieringsansvaret og endringer i den faglige samhandlingen mellom stat og kommune på barnevernsområdet, samt forslag til styrking av barns rettigheter og rettssikkerhet i barnevernet.

I uttalelsen er det først og fremst lagt vekt på å besvare de spørsmålene departementet har bedt om synspunkter på. Den inneholder imidlertid også noen generelle betraktninger basert på erfaringer som er gjort i møte med pasienter ved Psykiatrisk Klinikk som har hatt kontakt med barnevernet i sin egen oppvekst eller som foreldre til barn som har/har hatt kontakt med barnevernet.

Høringsnotatet handler mye om økonomi og finansiering av tiltak i barnevernet. Dette er viktig med tanke på at økonomiske reguleringer legger føringer for hvilke tiltak som bør prioriteres. Vi ønsker imidlertid å poengtere at økonomi ikke må gå foran faglige hensyn, og at barns beste må være avgjørende i utforming av ny barnevernslovgivning. Det er viktig at det gis rom for et bredt utvalg av tiltak. Barn har svært ulike behov, og det enkelte barns behov, alder og erfaringer skal være avgjørende ved valg av tiltak.

8 Bedre samhandling mellom stat og kommune – endringer i finansieringsform

Departementet ber om høringsinstansenes syn på å øke den kommunale egenbetalingen for institusjonsplasser. Videre bes det om syn på forslaget om at kommunene skal betale en tilnærmet lik prosentandel av de ulike barnevernstiltakenes faktiske kostnader (s.40). Disse to spørsmålene må sees i sammenheng med hverandre. Lik egenandel for de ulike tiltakene kan være positivt på den måten at de sikrer en fristilling i forhold til å tenke økonomi foran behov ved valg av tiltak. Økte egenandeler og overføring av midler fra stat til kommune gir kommunene mer ansvar og valgfrihet. Barn er imidlertid en svak gruppe i kampen om penger, og så lenge midlene ikke er øremerket, er det alltid en viss fare for at de ikke går dit de skal. Økte kommunale egenandeler kan bety økt forskjellsbehandling. Kommunene er svært forskjellige med hensyn til størrelse, demografi, avstander m.m. Hvilke tiltak de har mulighet til å bygge opp lokalt vil variere svært.

I høringsdokumentet står det at det er rimelig å forvente at kommunene vil bli mer kostnadsbevisste, noe som isolert sett vil gi mindre risiko for kostnadsvekst i barnevernet (s. 41). Med tanke på den økonomiske situasjonen mange kommuner er i, kan dette medføre en større risiko for at barn ikke får et godt nok tilbud. Kostnader i forbindelse med den enkelte sak kan være vanskelig å forutse, og en enkelt sak kan få store økonomiske konsekvenser for en liten kommune med en liten økonomi. Dette kan igjen føre til at ikke alle barn får den hjelpen de trenger. Det er også et ønske om at kommunene gjennom økte overføringer skal satse mer på forebygging. Forebygging er svært viktig, men det må ikke bli slik at det er snakk om et enten - eller. Forebygging og individuelle tiltak må være to parallelle prosesser, og tiltak rettet mot det enkelte barnet og dets behov må ikke prioriteres ned til fordel for generell forebygging.

Hvis omlegging av det økonomiske systemet i barnevernet kan føre til mindre bruk av institusjoner og styrking av tiltak i hjemmet eller lokale tiltak, vil det kunne være positivt, sett at tiltakene er tilgjengelige, jfr. Riksrevisjonens undersøkelse om det kommunale barnevernet

og bruken av statlige virkemidler, der det kommer fram at flere kommuner oppgir at de ikke har de hjelpetiltakene de har behov for.

9. Bedre faglig samhandling mellom stat og kommune

I høringsnotatet står det at statens faglige ansvar ved valg av type tiltak for det enkelte barn bør begrenses til å gjelde ivaretagelsen av bistandsplikten ved plassering av barnet utenfor hjemmet. Staten skal kunne inngå i dialog med kommunene, men ikke overprøve kommunene innenfor kommunalt ansvarsområde. Kommunene får med andre ord et større faglig ansvar. Bl.a. er det kommunenes ansvar å utrede barnet før det søkes statlig bistand med plassering av barnet.

Det er bedt om høringsinstansenes syn på om staten skal ha hjemmel til å kreve at kommunen skal utrede ytterligere, der kommunen anser utredningen som ferdigstilt. Vi ser at dette kan bli en kime til konflikt mellom kommunalt og statlig nivå. I verste fall kan det innebære at saksbehandlingstiden blir altfor lang. Det er positivt at det ser ut til å være planlagt en forskrift i tilknytning til dette, dersom bestemmelsen blir slik. For øvrig bør kommunenes utredningskompetanse økes for å tilfredsstille behovene med tanke på dette.

Det er positivt at det tenkes at staten fortsatt skal ha et ansvar for kunnskapsbygging og kompetanseheving i kommunene.

12 Styrket rettssikkerhet for barna i barnevernet

I kap. 12 lovfestes krav til forsvarlighet i barnevernet. Dette samsvarer med andre lover i helse- og sosiallovningen, noe som er positivt. Det er viktig at kommunen er pålagt ved lov å ha en bemanning som er tilstrekkelig til å ivareta de lovpålagte oppgavene, og å påse at de ansatte i barneverntjenesten har tilstrekkelig kompetanse og faglige kvalifikasjoner.

13 Barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson

Kap. 13 omhandler barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson.

Vi er enig i at barn har rett til informasjon og til å få si sin mening i saker som angår dem. Det er riktig at begrepet ”medvirkning” og ikke ”medbestemmelse” brukes. Det er imidlertid viktig at barn ikke får for stort ansvar, og at de ikke får for store forventninger til hva de kan bestemme selv.

At barnet får en tillitsperson og lovfestet rett til mer kontakt med barnevernet er imidlertid svært positivt. Det har kommet fram opplysninger i media de siste årene om at barneverntjenesten har fattet vedtak, og til og med flyttet barn ut av hjemmet, uten selv å ha truffet barnet eller observert samspillet mellom foreldre og barn. Sett på bakgrunn av dette er det absolutt på sin plass å lovfeste barnets rett til å bli sett og hørt. Barn må få informasjon, få anledning til å spørre og komme med forslag – bli hørt. I 2010 fikk barn rettigheter som pårørende i helsetjenesten når foreldrene har alvorlige somatiske sykdommer, psykiske lidelser eller rusproblemer.

I den forbindelse er det utarbeidet ulike metoder for å snakke med barn. Disse metodene vil med små justeringer kunne brukes også i barnevernet for å få til en god dialog med barn om

vanskelige tema. At det utarbeides retningslinjer for hvordan barnevernet skal dokumentere barnas medvirkning og barnas syn på saken er bra.

Under det økonomiske aspektet ved ordningen med ”tillitsperson” ser det ut til at politiets utgifter i forbindelse med utstedelse av politiattester er tenkt som den eneste økonomiske belastningen. Gode tiltak er imidlertid sjelden gratis, og det må nok påregnes å dekke ”tillitspersonens” utgifter, bl.a. skyssutgifter og tapt arbeidsfortjeneste for møtedeltakelse o.l. Ellers er det fare for at denne bestemmelsen blir en ”papirbestemmelse” uten reelt innhold.

14 Begrepsbruken i barnevernloven

Begrepsbruken i barnevernsloven er et annet tema som berøres i forslaget. Noen kan oppleve en del av begrepene som stigmatiserende. Ordet ”foster” er et internasjonalt begrep, som alle kjenner betydningen av. Dette er i seg selv et positivt ladet ord, og vi ser ikke helt meningen med å erstatte dette. Ordet ”institusjon” kan virke kaldt og intetsigende, og å erstatte dette med ”hjem” kan virke som en god idé. Begreper som ”personer med alvorlige atferdsvansker, atferdsproblemer og problematferd” kan være vanskelige. I for eksempel demensomsorgen er disse begrepene forlenget erstattet med ”personer med utfordrende atferd”. Kanskje kan en kalle det ”barn/ungdom med utfordrende atferd”. Det finnes sikkert bedre begreper som kan brukes. Innenfor sosialtjenesten har det vært brukt ulike begreper, som ”klienter, brukere” osv. Selv om begreper kan virke positive i utgangspunktet, vil de kunne bli forslitt og stigmatiserende etter en viss tid. Slik vil det vel også være med begrepene innenfor barnevernsfaget.

15 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

I kap. 15 om hjelpetiltak foreslås det at de ulike hjelpetiltakene ikke lenger skal spesifiseres i lovteksten. Vi er for så vidt enig i dette, fordi vi ser at dette kan virke innskrenkende i den forstand at det ikke settes inn tiltak utover de tiltakene som er nevnt i lovteksten, og andre, mer relevante, tiltak kommer i bakgrunnen. Endringsforslaget stiller krav og gir samtidig muligheter til at hver saksbehandler/kommune er kreative og løsningsorienterte.

Tiltaket ”økonomisk bistand” skal ifølge forslaget ikke lenger være nevnt i lovteksten. Det er viktig at muligheten til å yte økonomisk bistand som et hjelpetiltak ikke faller bort av den grunn. Det hevdes i forslaget at denne siden skal ivaretas av andre etater (sosialtjeneste/NAV). Sosialtjenesten yter hjelp på et minimumsnivå, og har ikke samme mulighet som barneverntjenesten til å følge opp at hjelpen virkelig kommer barna til gode. For eksempel vil en familie som i lengre tid har levd på et minimum, kunne velge å bruke penger som egentlig er innvilget til fritidsaktiviteter til barna, til andre ting, fordi familiens behov er så store.

Det er skissert mange gode tiltak under ”strukturerte tiltak”. Det er viktig at det satses på å få til varige endringer i familien. Vi har merket oss at tiltaket ”familieråd” er blitt anbefalt, og kanskje er dette en evidensbasert metode. Det har imidlertid vært sett eksempler på at denne metoden er blitt brukt for ukritisk i forhold til barns alder og modenhet, der det bl.a. er blitt sagt at barn skal være med på å bestemme hvor de skal bo (hjemme eller i fosterhjem). I slike møter kan det være opp til 20 – 30 personer til stede, og møtene kan bli svært langvarige. Dette har resultert i en belastende opplevelse for barnet. Overfor små barn er det

derfor viktig å vurdere om det kan være andre metoder til å høre barnets mening enn gjennom at barnet skal delta i slike store møter.

19 Barneverntjenestens ansvar for å følge opp barnet etter en omsorgsovertakelse

Å følge opp barn etter omsorgsovertakelse er en svært viktig oppgave. Jobben er ikke gjort når barnet er trygt plassert. Det er bra at dette presiseres.

Det er nevnt at god veiledning til fosterforeldre er viktig. Et annet behov vi vil poengtere i denne sammenhengen er behovet for avlastning i fosterhjemmet når det er behov for det, for å unngå at barn må flyttes unødig. Det å være fosterforeldre er en svært krevende oppgave, der det ikke bare dreier seg om å gi omsorg til barn, men også å forholde seg til mange instanser og privatpersoner. Dessverre er det mange fosterhjem som ikke tåler belastningene ved dette. Det er derfor viktig at de får avlastning, og at de slipper lang ventetid før noe skjer.

Det framgår videre av teksten at barneverntjenesten skal følge med utviklingen til foreldrene og gi foreldrene tilbud om oppfølging og veiledning. Som behandlere i psykiatrien møter vi noen ganger foreldre til fosterhjemsplasserte barn som strever med å få kontakt med barneverntjenesten, og som slett ikke har fått den oppfølgingen de trenger for å kunne fungere som foreldre for barna sine på sikt. Det er svært viktig at dette blir satt søkelys på, og at disse foreldrene får rettigheter.

Kap. 20 Tilsyn og kontroll med barn i fosterhjem

Det er bra at viktigheten av tilsynet med hver enkelt barn i fosterhjem presiseres. Det er svært positivt at det gis opplæring og veiledning til den som skal utføre tilsynet, og at det skal utarbeides egne veiledere med faglige anbefalinger om hva som er kvalitativt godt tilsyn med barn i fosterhjem.